

Monika Strupiechowska¹
Uniwersytet Warszawski
ORCID ID: 0000-0002-0732-1152
e-mail: m.strupiechowska@gmail.com

Kobiecość i męskość w polskim dyskursie aborcyjnym

ABSTRAKT

W ostatnich latach w polskim dyskursie publicznym zauważyć można wzrost zainteresowania tematem zmian w prawie dotyczącym dopuszczalności aborcji. Pogłębiona analiza dyskursu medialnego z lat 2016-2018 i treści dotyczących tego zagadnienia pozwala stwierdzić, że mamy do czynienia ze starciem dwóch nieprzystających do siebie retoryk tworzonych przez zwolenników i przeciwników zmian. Dzieje się tak nie tylko w zakresie argumentacji mającej uzasadnić proponowane zmiany (zaostwienie bądź liberalizacja prawa), ale też tworzenia idealnych wizerunków kobiecości i męskości w odniesieniu do zagadnienia przerywania ciąży. Artykuł koncentruje się na badaniu wpływu określonych schematów argumentacji odwołujących się do podstawowych wartości (wolność, godność) oraz kwestii prawnych i moralnych na wyznaczanie obywatelskich postaw oraz społecznych ról i oczekiwań wobec jednostek.

SŁOWA KLUCZOWE: aborcja, panika moralna, dyskurs publiczny, płęć, analiza dyskursu

Wprowadzenie

Debata wokół kształtu ustawy regulującej dopuszczalność aborcji ma miejsce w polskiej przestrzeni publicznej od blisko 30 lat. W tym czasie stanowiska zwolenników i przeciwników dopuszczalności przerywania ciąży zostały zinstytucjonalizowane w organizacje zajmujące się lobbowaniem za określonymi zmianami, z jednej strony w postaci stowarzyszeń, fundacji i ośrodków zajmujących się medyczną i prawną formą pomocy kobietom lub walką z przypadkami aborcji w placówkach medycznych, z drugiej w formie witryn, forów czy nieformalnych grup. Układ ten pokrywa się z dychotomicznym podziałem globalnej debaty na środowiska „pro life” i „pro choice”. Tematyka „dyskursu aborcyjnego” stała się przedmiotem wielu opracowań na gruncie filozoficznym,

¹ Data złożenia tekstu do Redakcji „MiS”: 08.12.2018 r.; data zatwierdzenia tekstu do druku: 10.05.2019 r.

prawnym, socjologicznym, politycznym, biologicznym oraz religijnym. Małgorzata Król zauważa, że „dyskurs aborcyjny” jest pojęciem nieprecyzyjnym z uwagi w zależności od tego kto i w jakim celu go tworzy². Badanie struktur argumentacyjnych przeciwników obecnego kształtu ustawy pozwala stwierdzić, że na poziomie walki o zmianę prawa dochodzi do artikulacji interesów pewnej części społeczeństwa, jednak formułowane uzasadnienia zmiany prawa obejmują szeroki interes grupowy poprzez odwołania do uniwersalnych wartości: solidarności, życia ludzkiego, walki o godność i wolność, których definicje obie strony odnajdują w innych źródłach. Towarzyszące poszczególnym dyskursom dylematy dotyczące uznawanych wartości stały się przedmiotem różnorodnych opracowań na gruncie nauk społecznych, prawnych i teologicznych w szerokim znaczeniu³. Zasadne wydaje się zbadanie, w jaki sposób uznawane wartości przekładają się na proces tworzenia wizerunków kobiecości i męskości w dyskursie zwolenników zaostrożenia i liberalizacji prawa aborcyjnego oraz jaki ma to wpływ na kreowanie postaw obywatelskich.

Metodologia i cel badań

Punktem wyjścia do krytycznej analizy jest dyskurs publiczny dotyczący proponowanych zmian w prawie regulującym dopuszczalność aborcji, tworzony w latach 2016-2018 przez środowiska zaangażowane w debatę. Materiał badawczy został poszerzony o wypowiedzi dotyczące oczekiwanych ról wynikających z płci w dyskursie przeciwników i zwolenników prawa kobiet do aborcji. Oś podziału na środowiska „pro life” i „pro choice” pokrywa się zasadniczo z podziałem na media prawicowe („pro life” – zwolennicy zaostrożenia prawa lub zachowania ustawy w obecnym kształcie) oraz lewicowe i liberalne („pro choice” – zwolennicy liberalizacji prawa lub zachowania ustawy w obecnym kształcie). Na tej podstawie analizę objęto treści dotyczące zagadnienia aborcji i wizerunku kobiecości i męskości w kontekście zagadnienia przerywania ciąży, pojawiające się w głównych mediach cyfrowych obu nurtów w latach 2016-2018, publikowane w czasie sejmowych prac nad ustawami liberalizującymi i zaostrażającymi prawo aborcyjne (07.2016-11.2016, 09.2017-02.2018; „Polityka”, „Newsweek”, „Onet”, „naTemat”, „Wprost”, „Nasz Dziennik”, „Frona”, „wPolityce”, „DoRzeczy”; łącznie analizie poddano 73 artykuły), towarzyszące im komentarze w mediach społecznościowych, a także wpisy na blogach i forach dotyczące ujęcia aborcji z perspektywy feministycznej/maskulinistycznej oraz ochrony życia (12 wpisów). Ponadto

---

² M. Król, *Założenia aksjologiczne oraz warianty dyskursu aborcyjnego*, SPE t. XCII, 2014, wyd. ŁTN, s. 108.

³ Por. R. Paradowski, *Pro choice i pro life – rozbieżne dyskursy*, <http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,5166> (07.12.2018); P. Singer, *Etyka praktyczna*, tłum. A. Sagan, Książka i Wiedza, Warszawa 2007; stanowisko polemiczne: E. Picker, *Godność człowieka a życie ludzkie*, tłum. J. Marecki, Oficyna Naukowa, Warszawa 2010.

zbadano, jaki wizerunek obu płci pojawia się w uzasadnieniach obywatelskich projektów ustaw dotyczących zmian w prawie aborcyjnym z lat 2016-2018. Zbadano środki i formy argumentacji, sposoby odwoływania się do przyjętych przez środowiska schematów argumentacji i pakietów wartości oraz metody radzenia sobie z problemem ich niewspółmierności. Za Michaeliem Hallidayem przyjęta zostaje teoria rejestrów, w której analizie podlegają trzy kwestie: pole (zawierające w sobie cel i przedmiot procesu komunikacji oraz działania mówców), tryb (użyty środek komunikacji) oraz treść (związek między mówcą a adresatem: osobisty – postrzeganie oponentów; bądź funkcjonalny – roli, jaką w danym przypadku użycia aktu językowego pełni treść)⁴. Teoria ta zastosowanie znajduje w badaniu intencjonalnego użycia języka, jakim jest debata wokół ról kobiecych i męskich w kontekście dyskursu dotyczącego przerywania ciąży. O ile wyróżnione również przez Hallidaya użycie dialektu jest definiowane społecznie (status, wykształcenie, miejsce zamieszkania), o tyle użycie rejestru związane jest z użyciem języka w konkretnym celu, określanym przez specyficzny kontekst komunikacyjny. Wiąże się z nim wybór zdefiniowanych środków gramatycznych, semantycznych i leksykalnych, podyktowany najczęściej przez funkcje, jakim służyć ma użycie języka (przekazanie informacji lub stanowiska jednostki w danej sprawie, uwypuklenie wyznawanych wartości, wywołanie pewnych emocji czy perswazja)⁵. Wobec wielu istniejących opracowań skupiających się na odtworzeniu argumentacji środowisk „pro life” i „pro choice” w zakresie kwestii życia ludzkiego i praw kobiet, w artykule skupiono się na nieobecnych dotąd w tej perspektywie badawczej odtworzeniu i odkodowaniu wizerunków kobiecości i męskości.

Wizerunek płci w dyskursie dotyczącym zmian w prawie aborcyjnym

Ustawa z 7 stycznia 1993 roku *o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży* nazywana „kompromisem aborcyjnym” stała się kilkakrotnie przedmiotem obywatelskich i sejmowych projektów zmian (m.in. poselski projekt ustawy z 1996 roku zakładający zniesienie kar za przerywanie ciąży, refundację środków antykoncepcyjnych oraz zobowiązujący resort edukacji do ustalenia programu edukacji seksualnej⁶ czy odrzucony w 2011 roku obywatelski projekt nowelizacji obowiązującej ustawy, całkowicie zakazujący przerywania ciąży oraz zmieniający tytuł ustawy na

---

⁴ M. A. K. Halliday, *The Users and Uses of Language*, [w:] *Readings in Sociology of Language*, The Hague, Paris 1968, s. 152-153.

⁵ *Ibidem*, s. 156.

⁶ Projekt ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz o zmianie Kodeksu karnego, http://orka.sejm.gov.pl/proc2.nsf/projekty/1502_p.htm (07.12.2018).

„O ochronie życia ludzkiego od poczęcia”). W analizie dyskursu publicznego pojawia się obraz podziału nie tylko na linii zwolenników liberalizacji bądź zaostrzenia prawa aborcyjnego, ale też na osi opinia publiczna *versus* środowiska zaangażowane. W 1992 roku wyniki sondaży CBOS pokrywały się z proponowanym kształtem ustawy (aborcja dopuszczona prawnie w przypadku nieuleczalnej choroby płodu, zagrożenia życia matki oraz gwałtu) oraz wyrażały potrzebę zmiany prawa z 1954 roku (tym samym usunięcia zapisu o możliwości przerywania ciąży w przypadku trudnej sytuacji życiowej kobiety)⁷. W 2016 roku respondenci opowiadali się w większości (58%) za utrzymaniem „kompromisu aborcyjnego” bądź liberalizacją prawa (27%)⁸. Na tej podstawie wskazać można, że debata nad kształtem ustawy aborcyjnej nie jest angażującym społecznie tematem m.in. z uwagi na wskazaną wyżej akceptację obowiązującej ustawy, rozwiązanie pozwalające obchodzić prawo, ale też wciąż istniejącą tabuizację zagadnienia. Pojawieniu się tematyki w dyskursie politycznym towarzyszy jednak wzmożone zainteresowanie medialne. Charakterystyczny dla dyskusji nad zagadnieniem jest udział „moralnych ekspertów” (*moral entrepreneurs*), jednostek lub grup przedstawiających siebie jako nienaganne moralnie, niepodważalne etycznie, wyrażających niezadowolenie z odczuwanego załamania się porządku. Teun van Dijk stwierdza, że działanie elit symbolicznych pozwala wypełniać funkcje związane ze sprawowaniem władzy i regulacją zagadnień prawnych i politycznych, a także ustalaniem hierarchii spraw ważnych i nieważnych⁹. Tym samym interpretacja dominujących grup dotycząca zagrożeń i łamania prawa przez obowiązującą ustawę aborcyjną rozszerzana jest na całe społeczeństwo. Sama dyskusja grup interesu, w której strony sporu nie znajdują dyskursywnego pola porozumienia, utrudnia osiągnięcie konsensusu, prowadząc do dramatyzacji sporu.

Od 2016 roku można mówić o powrocie do debaty publicznej zagadnienia zmian w prawie dotyczącym dopuszczalności przerywania ciąży. W sierpniu 2016 roku do Sejmu wpłynął obywatelski projekt autorstwa Komitetu Inicjatywy Ustawodawczej „Stop aborcji”¹⁰ (110,5 tys. podpisów). W projekcie Fundacji Pro - Prawo do życia i Instytutu na rzecz Kultury Prawnej Ordo Iuris zakładano bezwzględny zakaz aborcji, ograniczenie dostępności antykoncepcji postkoitalnej oraz wysokie kary dla ciężarnej i osób nakłaniających bądź przyczyniających się do przerwania ciąży. Projekt został odrzucony w drugim czytaniu, w wyniku presji stworzonej przez

---

⁷ Komunikat z badań CBOS, *Opinia społeczna o przerywaniu ciąży*, Warszawa 1992, http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/1992/K_104_92.pdf, (07.12.2018).

⁸ Komunikat z badań CBOS, *Polacy o prawach kobiet, "czarnych protestach" i prawie aborcyjnym*, Warszawa 2016 http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2016/K_165_16.pdf, (07.12.2018).

⁹ T. A. van Dijk, *Elite Discourse and Racism*, Sage Publications, Newbury Park 1993, s. 46-47.

¹⁰ Obywatelski projekt ustawy o zmianie ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r., Kodeks karny, <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/CDB8B631C2EFE830C1258014002A4E47/%24File/784.pdf>, (07.12.2018).

ogólnopolskie protesty. 3 października w około 50 polskich miastach¹¹ odbyły się protesty pod hasłem „Czarny protest”, „Czarny poniedziałek”¹², które przerodziły się w ogólnopolski strajk kobiet, nawołujący do respektowania prawa do aborcji, ograniczenia roli Kościoła, przestrzegania praw człowieka i możliwości decydowania o własnym ciele. W tym samym czasie do Sejmu, z inicjatywy Obywatelskiego Komitetu Ustawodawczego „Ratujmy kobiety” (215 tys. podpisów), trafił projekt wprowadzający prawo do bezpłatnego przerwania ciąży do 12. tygodnia oraz po 12. tygodniu z przyczyn wskazanych w ustawie z 1993 roku, prawo do zabiegu w ciągu 72 godzin, refundację środków antykoncepcyjnych oraz włączenie przedmiotu „Wiedza o seksualności człowieka” do programu szkół¹³. Projekt został odrzucony w pierwszym czytaniu.

W 2017 roku do Sejmu z inicjatywy Kai Godek i Fundacji Życie i Rodzina wpłynął projekt „Zatrzymaj aborcję”, zakładający usunięcie z zapisu obowiązującej ustawy możliwości wykonania aborcji w przypadku choroby lub upośledzenia płodu (nazywanej „aborcją eugeniczną”) oraz odebranie badaniom prenatalnym funkcji testu, pozwalającego na wykonanie aborcji (830 tys. podpisów)¹⁴. Motywem jego złożenia była powiększająca się w sprawozdaniu Rady Ministrów z wykonania ustawy z 1993 roku liczba aborcji będących wynikiem wykrycia wad płodu. Projekt ustawy został przyjęty do dalszego procedowania w pierwszym czytaniu. W projekcie ustawy „Ratujmy kobiety” zgłoszonym do Sejmu jako inicjatywa Obywatelskiego Komitetu Ustawodawczego „Ratujmy Kobiety 2017” (208 tys. podpisów) zrezygnowano z propozycji bezpłatnych środków antykoncepcyjnych, pozostając przy głównej koncepcji dozwolonej prawem aborcji do 12. tygodnia ciąży i regulacji nauczania „przygotowania do życia w rodzinie i społeczeństwie”¹⁵. Projekt został odrzucony w pierwszym czytaniu.

Z obywatelskich projektów ustaw wyłania się dychotomiczny podział, akcentujący główne kwestie, na które zwracają uwagę autorzy projektów. Po stronie „pro life” podkreślana jest podmiotowość „dziecka poczętego” i jego prawa do życia. Autorzy mówią o kobiecie wyłącznie jako o matce, której przysługuje ujęte w preambule Konstytucji „prawo do odpowiedzialnego decydowania o posiadaniu dzieci”. To z kolei, wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 28 maja 1997 roku, interpretowane jest „wyłącznie w aspekcie pozytywnym, a nie jako prawo do

---

¹¹ Policja odnotowała 3 października 2016 roku 143 zgromadzenia, szacując liczbę uczestników na ok. 100 tys.

¹² Forma protestu nawiązywała do wydarzeń w Islandii w 1975 roku, gdy kobiety przerwały pracę i w czarnych strojach przemaszzerowały przez Reykjavik, domagając się sprawiedliwych płac i równości.

¹³ Obywatelski projekt ustawy o prawach kobiet i świadomym rodzicielstwie <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/3C2A10A649B1C39EC12580290048DCD3/%24File/830.pdf>, (07.12.2018).

¹⁴ Obywatelski projekt ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności ciąży, <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/F18A213C98C5BDCOC125820B005793D9/%24File/2146.pdf>, (07.12.2018).

¹⁵ Obywatelski projekt ustawy o prawach kobiet i świadomym rodzicielstwie <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/AECC1FCF910247EAC12581E20042A0B4/%24File/2060.pdf>, (07.12.2018).

unicestwienia rozwijającego się płodu ludzkiego”. Zatem w tej interpretacji prawa kobieta, która zachodzi w ciążę, niezależnie od okoliczności, w jakich doszło do poczęcia, traci konstytucyjne prawo do odpowiedzialnego decydowania o posiadaniu dzieci, tym samym prawo do nieurodzenia dziecka¹⁶. Kwestia uchylecia prawa do ochrony życia dziecka z uwagi na podejrzenie, że zostało poczęte wskutek czynu zabronionego, przywołuje z kolei tożsamość mężczyzny jako ojca, również niezależnie od okoliczności poczęcia. Mężczyzna i kobieta zyskują nową tożsamość automatycznie, nawet w przypadku niewywiązywania się z obowiązków wynikających z nadanej tożsamości rodzica. Warte odnotowania jest rzadko spotykane w dyskursie dotyczącym aborcji tworzenie jednowymiarowej tożsamości. W projektach zaostrzających prawo aborcyjne pojęcie „kobieta” pojawia się jedynie w kontekście „kobiety w ciąży”, „kobiety ciężarnej”, zastępowane jest terminem „matka” (jednokrotne intencjonalne użycie terminu „kobieta” wydaje się służyć raczej uniknięciu powtórzenia). W opozycji do tego w obydwu projektach liberalizacji prawa nie pojawia się termin „matka”, „macierzyństwo” „ojciec” (poza terminologią wynikającą z nazw i treści już istniejących ustaw). Podmiotem jest „kobieta”, która ma prawo do wyboru i podejmowania świadomych decyzji o świadomym rodzicielstwie (nie rodzicielstwie *per se*), zaś przedmiotem debaty równe prawa kobiet i mężczyzn.

Tematyka ta wydaje się tym bardziej interesująca, że w oficjalnym dyskursie politycznym kwestia aborcji nie jest poruszana bądź jest sprowadzana do problematyki procedowanych ustaw. W nowoczesnych społeczeństwach władza, która próbuje wpływać na opinię publiczną spotyka się z oporem. Jak zauważa za Johnem Hanniganem Sheldon Ungar, reakcja jednostek wyrasta raczej z przesunięcia granic moralnych niż z obiektywnego stanu rzeczy czy nowych przesłanek¹⁷. Im bardziej temat debaty publicznej wymaga od uczestników dyskursu specjalistycznej wiedzy, tym więcej pojawia się uproszczeń i błędnych przekonań, niezgodnych z naukowymi schematami wyjaśniania. Ma na to wpływ mediatyzacja debaty i samego dyskursu aborcyjnego. Wpływ mediów sprawił, że jednostki wyznające podobne poglądy stykają się na co dzień z argumentacją swojego środowiska w odniesieniu do argumentów przeciwników czy wręcz ośmieszeniu argumentacji oponenta. Uczestnicy dyskursów aborcyjnych przystępują do dyskusji, mając wyraźne, ustalone poglądy i przekonania, uznając określoną hierarchię wartości aksjologicznych. W tym miejscu przywołać należałoby dylemat niewspółmierności wartości¹⁸, czyli niemożliwości ich porównywania czy

---

¹⁶ Obywatelski projekt ustawy o zmianie ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r., Kodeks karny, <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/CDB8B631C2EFE830C1258014002A4E47/%24File/784.pdf>, s. 9 (07.12.2018).

¹⁷ S. Ungar, *Panika moralna versus społeczeństwo ryzyka: konsekwencje zmian w sferze niepokojów społecznych*, [w:] *Socjologia codzienności*, P. Sztompka, M. Bogunia-Borowska (red.), Znak, Kraków 2008. s. 915.

¹⁸ A. Chmielewski, *Niewspółmierność, nieprzekładalność, konflikt. Relatywizm we współczesnej filozofii*

choćby stawiania na jednej skali i hierarchizowania. Niemożliwe staje się zatem prowadzenie dyskusji między oponentami poruszającymi się w ramach różnych paradygmatów: świętości i ochrony życia od momentu poczęcia do naturalnej śmierci oraz paradygmatu neoutylitarystycznego, eliminującego cierpienie w każdej możliwej sytuacji. M. Król zauważa ponadto, że problemem staje się zjawisko niesymetryczności dyskursów, które

„wyraża się w prowadzeniu ich w odmiennych rejestrach językowych. Ponadto nie bez znaczenia są także wartości ważne podmiotowo, występujące łącznie z wartościami podstawowymi w ramach poszczególnych rodzin wartości”¹⁹.

To z kolei sprawia, że w dyskursie publicznym tworzone są konkurencyjne obrazy kobiecości i męskości oraz schematy oczekiwanych ról społecznych i płciowych.

Wizerunek kobiecości i męskości w dyskursie „pro life”

W ramach dyskursu przeciwników aborcji, w tym zwolenników zaostrenia prawa aborcyjnego, główny nacisk położony jest na ochronę życia dziecka nienarodzonego, sytuując tym samym debatę w zakresie dyskursu wartości moralnych. Przez to dyskurs antyaborcyjny najczęściej tożsamy jest z dyskursem religijnym, bezwzględnie zakazującym przerywania ciąży. Podobnie jak w przypadku analizowanego w dalszej części uwikłania środowiska proaborcyjnego w dyskurs feministyczny, także i tu można spotkać uwikłane ideologicznie interpretacje roli kobiety i mężczyzny jako „wypełnienie roli powierzonej przez Boga”, unikając tym samym zajęcia się problematyką równych praw kobiet i mężczyzn. Aborcja staje się sprawą publiczną, godzącą w interes społeczny, tożsamy z interesem Bożym²⁰. Podobnie dzieje się z kwestią ciąży, która staje się zgodna z interesem publicznym, tym samym jest kwestią pożyteczną z perspektywy społecznej. W dyskursach przeciwników i zwolenników prawa do aborcji wyróżnić można dwie tożsamości kobiet i mężczyzn: pozytywną i negatywną. Pozytywna tworzona jest zawsze w kontekście pożądanego wartości i postaw, oczekiwanych wobec ogółu jednostek, niezależnie od ich przekonań. Tożsamość negatywna to najczęściej tożsamość oponentów, niepodzielających wyznawanych wartości. Na atmosferę wzbudzania paniki moralnej w zakresie debaty dotyczącej aborcji wskazują m.in. przypadki wykorzystywania przez obie strony propagandowego przekazu, opartego o pojedyncze, nośne medialnie przypadki.

Tożsamość pozytywna kobiety w kontekście dyskursu aborcyjnego to przede wszystkim rola matki. Fakt zajścia w ciążę jest dla kobiety nobilitacją, „stanem

---

analizycznej, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1997.

¹⁹ M. Król, *Założenia aksjologiczne...*, *op. cit.*, s. 124.

²⁰ R. Paradowski, *Pro choice i pro life...*, *op. cit.*

uświęconym”, „błogosławieństwem” czy „dopełnieniem życia rodzinnego”. Pojawia się w tym przypadku figura „Matki Polki”, która ma wypełniać obywatelski obowiązek reprodukcji narodu, opieki i wychowywania dzieci. Aborcja jest złem koniecznym w przypadku sytuacji zagrożenia życia matki. W tym przypadku przywoływane są także „bohaterki pozytywne”, które zaniechały leczenia, by urodzić zdrowe dziecko, w konsekwencji „bohatersko oddały życie za własne dziecko”. Przykładem takim jest siatkarka Agata Mróz – bohaterka, „jakiej Kościół potrzebuje”. Przekonanie o tym, że macierzyństwo jest najważniejszą społeczną rolą kobiety staje się elementem kontrolowania kobiet, ale też wykluczania kobiet z życia publicznego i systemu sprawowania władzy²¹ czy z drugiej strony projektu wyznaczania narodowych granic i tym samym podtrzymywania tradycyjnej wizji rodziny i ról płciowych w ramach dyskursu narodowego²².

Tożsamość kobiet zostaje zdefiniowana poprzez interes narodowy, wyższe dobro, któremu służyć ma biologiczna reprodukcja, będąca ‘zadaniem’ kobiet. W dyskursie narodowym w kontekście aborcji tożsamość kobiety konstruowana jest dwojako. Z jednej strony kobieta-obywatelka odpowiedzialna jest za biologiczną reprodukcję narodu, opiekę i wychowania dzieci, konstruowanie wspólnoty, przekazywanie wartości kulturowych, czego symbolem jest wspomniana Matka Polka²³. Z drugiej strony kobieta-obywatelka ma ograniczone prawnie prawa na rzecz dobra wyższego i co ważne podkreślenia, dobrowolnie godzi się na ograniczanie tych praw. Wizerunkiem neutralnym, upodmiotawiającym kobiety i nadającym jej prawo do decydowania o przyjęciu tożsamości matki, bez jednoczesnego prawa do decydowania o życiu dziecka jest przypadek jego urodzenia i oddania go do adopcji. W dylemacie hierarchii wartości najważniejszą jest życie ludzkie, dopiero po nim prawa kobiet i swoboda decydowania. Tym samym w strukturze argumentacji omijany jest problem hierarchizacji ludzkiego życia pod względem jego ważności, jednak kobieta traci kompetencje etyczne.

W przypadku tożsamości negatywnej aborcja określana jest jako „śmierć dziecka w łonie matki”, a samo dokonanie zabiegu zrównuje kobietę z mordercą. Tego typu struktury argumentacji, skierowane głównie do oponentek optujących za liberalizacją prawa, pośrednio odmawiają kobiecie podmiotowości, kompetencji etycznej i prawa do decydowania. W ramach dyskusji wokół „aborcji eugenicznej”, czyli aborcji wykonanej z uwagi na ciężką i nieuleczalną chorobę dziecka, przywoływane są konotacje z Holocaustem i praktykami nazistowskimi. Tożsamość negatywna tworzona jest poprzez z jednej strony odwołanie

---

²¹ P. Watson, *(Anti)feminism after communism*, [w:] *Who's afraid of feminism? Seeing through the backlash*, A. Oakley, J. Mitchell (red.), Hamish Hamilton, Londyn 1997, s. 151.

²² J. J. Pettman, *Globalisation and the gendered politics of citizenship*, [w:] *Women, citizenship and difference*, N. Yuval-Davis, P. Werbner (red.), Zed Books, Londyn 1999, s. 214-215.

²³ K. Gawlicz, *Płeć i naród. Dyskurs dotyczący aborcji a konstruowanie tożsamości narodowej*, [w:] *Kobiety, feminizm, media*, E. Zierkiewicz, I. Kowalczyk (red.), Stowarzyszenie Kobiet „Konsola”, Poznań-Wrocław 2005, s. 12.

do 'zezwierżenia' kobiet dokonujących aborcji, z drugiej przywoływanie braku odnotowanych przypadków 'zabijania potomstwa przez zwierzęta' – zabieg aborcji definiuje kobietę jako 'gorszą od zwierząt'. Dochodzi także do tworzenia „bohatek negatywnych”. Rzadziej są to konkretne przypadki, częściej pewna zbiorowość, która podlega kategoryzacji: feministki, działaczki kobiece, kobiety o liberalnych poglądach, których działania charakteryzowane są jako demoralizujące („promowanie aborcji”) i niszczące („depopulacja”) działanie w interesie 'obcych': narodów, organizacji i instytucji lub wręcz są bezpośrednim działaniem „obcego” (zagranicznych organizacji pomagających kobietom, zagranicznych klinik lub 'obcej' 'antypolskiej' ideologii). Kobietom, które dokonały aborcji, odmawia się prawa do przeżywania traumy i emocji równych utracie dziecka.

Pozytywny wizerunek męskości w kontekście aborcji to wspierający, zaangażowany ojciec, odpowiedzialny za rodzinę. Odpowiedzialność, bycie mężem i ojcem zaangażowanym, obecnym, jest „fundamentalnym aktem w obronie życia”. Męskość równoznaczna jest ze wspieraniem partnerki w momencie jej własnych wątpliwości. Ucieczka od odpowiedzialności to z kolei „tchórzliwa zdrada męskiej tożsamości”, w którą trwale wpisane jest ojcostwo²⁴. Pozytywne wizerunki męskości pojawiają się w kontekście autoprezentacji ojców (blogi, media społecznościowe) lub prezentowania sylwetki partnera, jako reakcja na argumenty zwolenników prawa do aborcji (blogi, fora, media społecznościowe). J. P. Sharp pisze w tym kontekście o ochronie tego, co kobiece, szczególnego symbolu nacjonalizmu i honoru, przez działanie tego, co męskie²⁵. Również w tym przypadku dochodzi do przywoływania „pozytywnych bohaterów” – mężczyzn, którzy nakłaniali partnerkę do utrzymania ciąży (niezależnie od efektu) i samotnych ojców. Warte odnotowania jest, że o ile pozytywne bądź negatywne wizerunki kobiet wpływają głównie na etykiety nadawane im samym, pozytywny wizerunek mężczyzny-pozytywnego bohatera tworzy jednocześnie negatywny wizerunek kobiety jako rozważającej aborcję.

Negatywny wizerunek męskości związany jest z jednej strony z nakłanianiem kobiety do aborcji (niechęć podjęcia roli wynikającej z poczęcia) lub wykonaniem jej jako lekarz („współodpowiedzialny za morderstwo”), łamiąc zasady moralne i godząc w interes społeczny. Drugi typ negatywnej tożsamości to sprawca gwałtu, w wyniku którego dochodzi do poczęcia. Co warte odnotowania, w pierwszej kolejności krytyką objęte jest uchylanie się od podjęcia odpowiedzialności za dziecko, dopiero w drugiej złamanie prawa

---

²⁴ Haloziemia.pl, *Aborcja. Egzamin, który oblali mężczyźni*. <http://haloziemia.pl/aborcja-egzamin-ktory-oblali-mezczyzni>, (07.12.2018).

²⁵ J. P. Sharp, *Gendering nationhood: a feminist engagement with national identity*, (w:) *BodySpace*, N. Duncan (red.), Routledge, Londyn 1996, s. 100.

Problem niewspółmierności wartości, czyli braku możliwości ich porównywania, stawiania na skali według stopnia ważności czy innego kryterium, rozwiązywany jest poprzez umiejscowienie kobiety w sferze prywatnej, przy jednoczesnym uznaniu aborcji za problem publiczny. W zasadzie dotyczy on wyłącznie kobiet, jednak rozszerzany jest na wartości religijne i narodowe, z którymi pozostaje w sprzeczności. Zakłada się, że dyskurs antyaborcyjny, uznający podmiotowość zarodka czy płodu i konsekwencje prawne i etyczne, dotyczące w równym stopniu kobiet i mężczyzn, nie jest dyskursem dotyczącym płci²⁶. Tym samym pozostaje on niewykluczający ze względu na kryterium płci – kobiety i mężczyźni uczestniczą w tworzeniu dyskursu na równych prawach, o ile zgadzają się co do wartości ochrony życia od momentu poczęcia.

Wizerunek kobiecości i męskości w dyskursie „pro choice”

W dyskursie zwolenników swobodnego prawa kobiet do aborcji dominuje z kolei głos kobiecy. Mężczyźni wykluczani są z debaty jako wyłączeni z problemu świadomego rodzicielstwa przy jednoczesnej silnej obecności wizerunków męskości, głównie w kontekście negatywnym. Ewelina Wejbert-Wąsiewicz zauważa w swoich badaniach, że aborcyjne enklawy i eksklawy to miejsca dla kobiet, tworzone przez kobiety (nigdy przez mężczyzn), a współistnienie kobiet i mężczyzn w enklawach aborcyjnych widoczne jest jedynie w „antyaborcyjnych kręgach”²⁷. Podkreślana jest głównie problematyka niechcianej ciąży, której rozwiązanie stanowi prawo do jej przerwania. Kobieta jako matka spotyka się z szeregiem przeszkód: fakt zajścia w ciążę może w negatywny sposób oddziaływać na pozycję społeczną i status ekonomiczny, powodując zagrożenie utraty pracy, groźbę wyłączenia z rynku pracy, perturbacje związane z wykonywaniem zawodu oraz komplikacje rodzinne. W przeciwieństwie do dyskursu antyaborcyjnego przerwanie ciąży zostaje przeniesione do sfery prywatnej, przy założeniu, że decyzja jest wyłącznie prywatną sprawą kobiety dokonującej zabiegu. W dyskursie proaborcyjnym zakłada się również depenalizację aborcji z uwagi na uznanie zarodka za integralną część kobiet, a nie samodzielną istotę ludzką, zdolną do życia poza organizmem matki.

Obraz kobiecości konstruowany jest na bazie godności i wolności, a więc wartości podzielanych przez obydwie strony debaty. Jednocześnie kobieta uzyskuje podmiotowość tylko w sytuacji, w której dysponuje pełnią praw przysługujących jednostkom, wynikających z krajowych i międzynarodowych gwarancji prawnych, w tym prawa do decydowania o własnym ciele. Odebranie tego prawa

---

²⁶ M. Król, *Założenia aksjologiczne...*, op. cit., s. 119.

²⁷ E. Wejbert-Wąsiewicz, *Enklawy i eksklawy aborcyjne – dynamika i źródło zmian*, "Opuscula Sociologica", 2014, nr 19, 2, s. 31.

równoznaczne jest z odebraniem rodzicom praw rodzicielskich oraz „przedmiotowym traktowaniem matki i ojca”²⁸. Tym samym zakaz aborcji i narzucanie roli matki jest odebraniem kobiecie wolności i godności²⁹ oraz godzeniem się na jej śmierć (samobójstwo zgwałconej kobiety, choroba lub śmierć w wyniku ciąży) czy wręcz sprowadzaniem śmierci kobiety do wypełnienia ‘narzuconej’ idei prymatu ważności życia poczętego. Pomijana jest jednocześnie kwestia źródła prawa. Jej ujęcie w debacie proaborcyjnej prowadziłoby do konieczności rozważenia problematyki przysługiwania kompetencji nie tylko kobiecie, ale też płodowi³⁰. Samo macierzyństwo jako społeczna rola kobiety postrzegane jest jako świadomy wybór, do którego prawo (ale nie obowiązek) ma kobieta. W odniesieniu do pozycji społecznej kobiety wskazywana jest społeczna dyskryminacja i przywoływany jest postulat równych praw kobiet, w odniesieniu do praw mężczyzn, jednak nie zrównania praw (wątek równych praw zostanie poruszony w dalszej części pracy). Pewnym wspólnym polem tożsamości kobiet w dyskursie pro- i antyaborcyjnym jest kobieta żałująca swojej decyzji czy decyzji narzuconej przez prawodawcę, służbę medyczną lub otoczenie. Na bazie tego dylematu tworzona jest tożsamość pozytywna, pozwalająca uzasadnić liberalizację prawa aborcyjnego (Alicja Tysiąc, której odmówiono legalnej aborcji ze względów zdrowotnych i groźby utraty wzroku oraz obywatelki Salwadoru, w którym obowiązuje bezwzględny zakaz aborcji, za której wykonanie kobiecie grozi od 2 do 8 lat pozbawienia wolności³¹). Antybohaterkami są kobiety, które uzasadniają potrzebę zaostrożenia prawa osobistymi względami i własnymi decyzjami o urodzeniu chorego dziecka, tym samym rozszerzając kompetencje etyczne i konsekwencje własnych decyzji na ogół społeczeństwa.

Wizerunek męskości postrzegany jest przez pryzmat wyboru kobiecego, zarówno w kontekście ograniczania wyboru, jak i jego wolności. W skrajnym nurcie feministycznym wyłącznie kobiecie przysługuje prawo do wyboru roli matki oraz decydowania o własnym ciele, z uwagi na to, że zarówno ciąża, jak i aborcja dotyczą jej ciała i oddziałują (pozytywnie i negatywnie) głównie na jej życie. Nurt feminizmu korporalnego zakłada, że tak samo jak kobieta nie może decydować o sprawach dotyczących cielesności mężczyzny, tak mężczyzna nie może decydować o tym, co jest kwestią kobiecego ciała, zatem także aborcji³². Zasadniczo społeczne role

²⁸ H. Dąbrowski, *Witaj w świecie obrońców zygot i przyjaciół morderców*, Salon24.pl, <https://www.salon24.pl/u/alfabet/706516,witaj-w-swiecie-obroncow-zygot-i-przyjaciol-mordercow>, (07.12.2018).

²⁹ Art. 30. Konstytucja RP, Przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw człowieka i obywatela. Jest ona nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych, Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483; <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19970780483&type=3>, (07.12.2018).

³⁰ R. Paradowski, *Pro choice i pro life...*, *op. cit.*

³¹ *Salwador: całkowity zakaz aborcji prowadzi do śmierci kobiet*, Amnesty International, <https://amnesty.org.pl/salwador-ca%C5%82kowity-zakaz-aborcji-prowadzi-do-%C5%9Bmierci-kobiet>, (07.12.2018).

³² Por. E. Grosz, *Volatile Bodies: Towards a Corporeal Feminism*, Indiana University Press, Indiana 1994.

płciowe i oczekiwania wobec kobiet i mężczyzn są identyczne. Mężczyźni postrzegani są jako nieponoszący konsekwencji: porzucający rodzinę w przypadku choroby, uchylający się od płacenia alimentów. Dyskurs feministyczny przywołuje dwa typy wizerunku męskości: neutralny oraz negatywny. Pierwszy opiera się na wspieraniu wyboru kobiety, niezależnie od tego, jaką decyzję podejmie. Mężczyzna ponosi odpowiedzialność za niechcianą ciążę z uwagi na to, że nie tworzy kobiecie psychicznych i materialnych warunków, w których chciałaby ona utrzymać ciążę. Z drugiej strony to współodpowiedzialność za dobro dziecka, w sytuacji konfliktu z matką. Drugi typ tożsamości dotyczy elit symbolicznych – środowisk, które najczęściej wypowiadają się negatywnie w temacie prawa kobiet do aborcji i w których przeważają mężczyźni optujący za całkowitym jej zakazem: lekarze, osoby duchowne, politycy, działacze społeczni. Tworzenie negatywnej tożsamości mężczyzn jest zarazem polemiką z dyskursem narodowym i religijnym (moralności), narzucającym kulturowe role kobiet.

Wnioski

Obraz płci w dyskursie zwolenników zmian w prawie aborcyjnym związany jest głównie ze sposobem postrzegania przedmiotu sporu. W zależności od tego, czy główną wartością jest ochrona życia i biologiczna reprodukcja narodu, czy nieograniczone prawo do decydowania o własnym ciele i świadome podejmowanie decyzji prokreacyjnych, kobiecość i męskość definiowane są zgoła inaczej, sytuując samo zagadnienie aborcji jako sprawę publiczną, godzącą w interes narodu lub przeciwnie, kwestię prywatną, dotyczącą jedynie kobiety dokonującej zabiegu. Stanowiska zwolenników i przeciwników prawa do aborcji już z samej natury semantycznej akcentują, gdzie położony jest główny nacisk w procesie tworzenia idealnych wizerunków kobiecości i męskości. Podlegają one nie tylko etycznym, ale też politycznym uwikłaniom, przez co w przestrzeni publicznej dochodzi do instytucjonalizacji stanowisk i wykształcenia aktorów odpowiedzialnych za lobbowanie za realizacją interesów poszczególnych środowisk. Dychotomiczny podział na 'kobietę wypełniającą powierzoną jej rolę obywatelską, wynikającą z prokreacyjnych kompetencji i potrzeby narodowej reprodukcji' oraz 'kobietę posiadającą pełnię przysługujących jej praw, nieskrępowany wybór ról społecznych i możliwość odrzucenia ról biologicznych' znajduje swój wyraz w obywatelskich projektach ustaw zmieniających prawo dotyczące dopuszczalności aborcji. Ukazuje się w nich podział kładący nacisk na główne kwestie, znajdujące się w centrum uwagi autorów projektów. Po stronie „pro life” podkreślana jest podmiotowość „dziecka poczętego” i jego prawa do życia. Tym samym tożsamość kobiety i mężczyzny określana jest w odniesieniu do tego zagadnienia, będąc niejako przydzieloną automatycznie, niezależnie od okoliczności, które wyszczególniają

oponenci. Strona „pro choice” podkreśla z kolei nieskrępowane, zagwarantowane konstytucyjnie prawo do wyboru bądź zaniechania rodzicielstwa (również w interpretacji rezygnacji z rodzicielstwa już po poczęciu), wprowadzając zarazem problematykę równych praw, niezależnie od płci. Na kształtowanie odmiennych wizerunków kobiecości i męskości, ale też trudności w osiągnięciu konsensusu wpływa z jednej strony niewspółmierność wartości, do których odwołują się obydwie strony – m.in. umiejscowienia skrajnej części debaty w dyskursie religijnym oraz feministycznym. Z drugiej prowadzenie debaty w różnych rejestrach językowych, co skutkuje jej niesymetrycznością. Ryszard Paradowski zauważa także inny problem – dylemat, „przed jakim stawia kobietę jej prokreacyjna kompetencja”³³. Rozwiązaniem kompromisowym byłoby znalezienie równowagi między kwestią definicji człowieczeństwa i kwestią etycznych kompetencji. Podczas gdy środowisko „pro life” koncentruje się na pierwszej kwestii, pomijając drugą, środowisko „pro choice” skupia się głównie na drugiej.

Bibliografia

- Chmielewski A., *Niewspółmierność, nieprzekładalność, konflikt. Relatywizm we współczesnej filozofii analitycznej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1997.
- Gawlicz K., *Płeć i naród. Dyskurs dotyczący aborcji a konstruowanie tożsamości narodowej*, [w:] *Kobiety, feminizm, media*, E. Zierkiewicz, I. Kowalczyk (red.), Stowarzyszenie Kobiet „Konsola”, Poznań-Wrocław 2005.
- Grosz E., *Volatile Bodies: Towards a Corporeal Feminism*, Indiana University Press, Indiana 1994.
- Halliday M. A. K., *The Users and Uses of Language*, [w:] *Readings in Sociology of Language*, The Hague, Paris 1968, s. 139-169.
- Król M., *Założenia aksjologiczne oraz warianty dyskursu aborcyjnego*, SPE t. XCII, 2014, wyd. ŁTN, s. 101-129.
- Paradowski R., *Pro choice i pro life – rozbieżne dyskursy*, <http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,5166> (07.12.2018).
- Pettman J. J., *Globalisation and the gendered politics of citizenship*, [w:] *Women, citizenship and difference*, N. Yuval-Davis, P. Werbner (red.), Zed Books, Londyn 1999, s. 207-220.
- Picker E., *Godność człowieka a życie ludzkie*, tłum. J. Marecki, Oficyna Naukowa, Warszawa 2010.
- Sharp J. P., *Gendering nationhood: a feminist engagement with national identity*, [w:] *BodySpace*, N. Duncan (red.), Routledge, Londyn 1996, s. 97-108.
- Singer P., *Etyka praktyczna*, tłum. A. Sagan, Książka i Wiedza, Warszawa 2007.
- Ungar S., *Panika moralna versus społeczeństwo ryzyka: konsekwencje zmian w sferze niepokoїв społecznych*, [w:] *Socjologia codzienności*, P. Sztompka, M. Bogunia-Borowska (red.), Znak, Kraków 2008, s. 907-934.
- VanDijk T. A., *Elite Discourse and Racism*, Sage Publications, Newbury Park 1993.
- Watson P., *(Anti)feminism after communism*, [w:] *Who's afraid of feminism? Seeing through the backlash*, A. Oakley, J. Mitchell (red.), Hamish Hamilton, Londyn 1997, s. 144-161.
- Wejbert-Wąsiewicz E., *Enklawy i eksklawy aborcyjne – dynamika i źródło zmian*,

³³ R. Paradowski, *Pro choice i pro life...*, op. cit.

„Opuscula Sociologica”, 2014, nr 19, 2, s. 31-41.

Źródła internetowe

Dąbrowski H., *Witaj w świecie obrońców zygot i przyjaciół morderców*, Salon24.pl, <https://www.salon24.pl/u/alfabet/706516,witaj-w-swiecie-obroncow-zygot-i-przyjaciol-mordercow> (07.12.2018).

Komunikat z badań CBOS, *Opinia społeczna o przerywaniu ciąży*, Warszawa 1992, http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/1992/K_104_92.PDF (07.12.2018).

Komunikat z badań CBOS, *Polacy o prawach kobiet, „czarnych protestach” i prawie aborcyjnym*, Warszawa 2016 http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2016/K_165_16.PDF (07.12.2018).

Obywatelski projekt ustawy o prawach kobiet i świadomym rodzicielstwie <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/3C2A10A649B1C39EC12580290048DCD3/%24File/830.pdf> (07.12.2018).

Obywatelski projekt ustawy o zmianie ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r., Kodeks karny, <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/CDB8B631C2EFE830C1258014002A4E47/%24File/784.pdf> (07.12.2018).

Obywatelski projekt ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego, i warunkach dopuszczalności ciąży, <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/F18A213C98C5BDC0C125820B005793D9/%24File/2146.pdf> (07.12.2018).

Obywatelski projekt ustawy o prawach kobiet i świadomym rodzicielstwie <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/AECC1FCF910247EAC12581E20042A0B4/%24File/2060.pdf> (07.12.2018).

Obywatelski projekt ustawy o zmianie ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r., Kodeks karny, <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/CDB8B631C2EFE830C1258014002A4E47/%24File/784.pdf>, s. 9 (07.12.2018).

Projekt ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz o zmianie Kodeksu karnego, http://orka.sejm.gov.pl/proc2.nsf/projekty/1502_p.htm (07.12.2018).

Salwador: całkowity zakaz aborcji prowadzi do śmierci kobiet, Amnesty International, <https://amnesty.org.pl/salwador-ca%C5%82kowity-zakaz-aborcji-prowadzi-do-%C5%9Bmierci-kobiet/> (07.12.2018).

Femininity and Masculinity in the Polish Abortion Discourse

Summary

In the last few years, a growing interest in the subject of changes in the law regarding the admissibility of abortion can be observed in the Polish public discourse. An in-depth analysis of the 2016-2018 media discourse and content regarding this issue allows one to conclude that we are dealing with the conflict of two opposing types of rhetoric created by the supporters and opponents of changing the abortion law. This happens not only with regard to the argumentation justifying the proposed changes (tightening or liberalizing the law), but also with respect to creating ideal images of femininity and masculinity in relation to the termination of pregnancy. The article focuses on analysing the influence of specific patterns of argumentation referring to basic values (freedom, dignity) as well as legal and moral issues on the shaping of civic attitudes, social roles and expectations towards individuals.

Keywords: abortion, moral panic, public discourse, gender, discourse analysis